

результатів політики ЄС щодо Східного партнерства в контексті розвитку цифрових навичок та компетентностей.

Список використаних джерел:

1. EU Science Hub. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: the Conceptual Reference Model URL : <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/euro-scientific-and-technical-research-reports/digcomp-20-digital-competence-framework-citizens-update-phase-1-conceptual-reference-model>
2. Цифрові трансформації в Україні: чи відповідають вітчизняні інституційні умови зовнішнім викликам та європейському порядку денному? Результати дослідження Поліського фонду міжнародних та регіональних досліджень, РГ2 Українська національна платформа. URL : chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/Research_DT_PFIRS_FINAL.pdf
3. Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S., Van den Brande, G. (2016). DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model. Luxembourg Publication Office of the European Union. EUR 27948 EN. doi:10.2791/11517.
4. An official website of the European Union. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. A NEW SKILLS AGENDA FOR EUROPE URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0381>
5. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

ГОРБАШЕВСЬКА М.О.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та фінансів
СОРОКА Ю.Є.,
студентка 2 курсу ОС «Магістр» спеціальності «Менеджмент»,
Маріупольський державний університет*

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ КРАЇН

Україна та її економічна система зазнає впливу глобалізаційних процесів, міжнародного руху капіталів, робочої сили, наслідків діяльності транснаціональних корпорацій. З огляду на це подальші організаційно-управлінські зміни та трансформації системи господарювання слід здійснювати на ґрунті дослідження й осмислення впливу глобалізації на розвиток національної економіки. Глобалізація, як економічне та суспільне явище, має двоїстий характер, що проявляється як у нових можливостях, так і загрозах. Вкрай важливо ретельно дослідити сутність, природу та тенденції глобалізації, зрозуміти траєкторію її розвитку. Це дасть змогу розробити економічні механізми й інструменти адаптації та мінімізації її впливу на національну економіку.

Дослідженню сучасних явищ глобального розвитку економіки присвячено багато праць відомих зарубіжних вчених: П.Бурд'є, Дж. Данінга, Е.Дюркгейма, М.Кіндлебергера, Дж. Мілля, П.Самуельсона, Г.Спенсера, А.Тойнбі, Е.Хекшера та ін.. Необхідно відмітити, що сучасна західна економічна наука не розглядає економічні відносини на різних рівнях як систему. Тобто досліджуються складові даної системи окремо одна від одної. Серед українських вчених, які аналізують розвиток національної економіки під впливом глобалізації необхідно виділити В.Андрійчука, В.Будкіна, Д.Лук'яненка, Ю.Макогона, В.Новицького, А.Поручника, А.Румянцева, М.Румянцева, Г.Савіну, Г.Черніченка та ін.. Порівняно із західними економістами, українські вчені намагаються застосовувати принцип системності.

Термін «глобалізація» означає всеохоплюючий процес трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-

економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків і взаємозалежностей [1]. В умовах сучасної світової системи ключовим визначальним чинником розвитку суспільства та найвпливовішою силою є глобалізація. Вона охоплює всі галузі суспільного життя, включаючи економіку, політику, соціальну сферу, культуру, екологію, безпеку; впливає на виробництво товарів і послуг, використання робочої сили, інвестицій та технологій. Саме перетворення людства на єдину структурно-функціональну систему фахівці характеризують як процес глобалізації. Нині термін «глобалізація» є найбільш вживаною категорією, що використовується для дослідження й опису сучасних тенденцій розвитку економіки світу [2, с. 28–35].

Глобальна економіка розглядається як історичний соціально-економічний процес, змістом якого є зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність національних економік, злиття національних ринків у єдиний світовий ринок [3].

Відомий дослідник М. Кастельс описує глобалізацію як «... постійний процес розвитку капіталістичного способу виробництва, який, долаючи межі часу й простору, наприкінці ХХ століття перетворює світову економіку в глобальну, з новою інфраструктурою, створюваною інформаційними й комунікаційними технологіями». «Глобальна економіка, – за Кастельсом, – це економіка, здатна працювати як єдина система у режимі реального часу в масштабі всієї планети, тому глобалізація пов'язана з інформаційною трансформацією суспільства, а не масштабами або економічною діяльністю» [4].

Кількісними характеристиками глобалізації визнано збільшення світового експорту та його частки у ВВП країн світу, величезне зростання прямих іноземних інвестицій, потоків капіталу, щорічного обороту на валютних ринках, обсягів міжнародного банківського кредитування, туризму, міграції робочої сили, тривалість телефонних розмов, роль Інтернету, засобів масової інформації, а отже, небачене зростання обміну ідеями, інформацією, поширення взаємодії і спілкування громадських організацій, простих людей. Глобалізація формує нову еру взаємодії між націями та економічними системами, розширює сферу контактів людей – це і економіка, і технології, і культура, і управління [5, с. 438].

Важливим чинником глобалізації стає й зростаюча стандартизація попиту на окремих товарних ринках, унаслідок чого постає доцільною заміна диференційованих регіональних стратегій маркетингу на уніфіковану стратегію глобального маркетингу. І нарешті, глобальні проблеми суспільства, що вимагають розробки стратегії їх подолання не лише на національному, а й на світовому рівні, обумовлюють інтенсифікацію глобалізаційних процесів. Вищезазначене зумовлює надзвичайну багатоманітність конкретних проявів глобалізації і навіть визначає певну роздвоєність процесу як об'єктивний результат розвитку продуктивних сил та як суб'єктивний процес експансії економічно розвиненими країнами національної економіки більш «слабких» країн. Отже, очікуваним результатом є підвищення економічної ефективності національних економік окремих країн, раціональне управління національними і світовими ресурсами та збільшення світового позитивного ефекту господарювання суб'єктів економічних відносин [6].

Вплив глобалізації на рівні окремої країни характеризується ступенем взаємозв'язку її економіки зі світовою економікою. Ступінь інтегрованості економік різних держав у глобальну економіку визначають кілька основних показників, серед яких: співвідношення зовнішньоторгового обороту і ВВП; прямі іноземні інвестиції, які спрямовуються в країну і з країни, та портфельні інвестиції; потік платежів роялті в країну та з країни, що пов'язані з передачею технологій. Глобалізація на світовому рівні визначається інтенсивністю міжнаціональних економічних і суспільних зв'язків, активністю руху капіталу, товарів і послуг, ресурсів, винаходів, розробок тощо. Таким чином, глобалізація є багаторівневим процесом, що відіграє провідну роль у формуванні наднаціонального господарства.

Важливою особливістю глобалізаційних тенденцій є вирішальна роль розвинених країн, звідки походить більшість ТНК та які визначають діяльність провідних міжнародних економічних організацій, мають вирішальний вплив на формування загальних умов міжнародного обміну, та радикальні зміни у співвідношенні різних секторів і галузей

економіки – від галузей сировинних та тих, що виробляють продукцію із невисоким рівнем технологічності, до високотехнологічних, наукоємних виробництв з виробництва товарів і надання послуг. Отже, перевагами користуються країни, що мають більш конкурентну економічну структуру, внаслідок чого більша частина загальносвітового доходу в процесі перерозподілу залишається у них. При цьому дане явище має тенденцію до нарощування темпів, що збільшує економічну диференціацію національних економік в умовах глобалізації.

Однак, крім можливостей глобалізація створює й загрози, які умовно можна поділити на дві групи: короткострокового і довгострокового характеру. Короткострокові загрози пов'язані із зовнішньою політикою розвинених країн, стратегією їх економічного зростання та просування національних економічних інтересів у світовому просторі. Загрози довгострокового характеру визначаються сутністю глобалізації. Фактично в результаті перерозподілу основну частину ресурсів і благ отримують країни-лідери. Несправедливий розподіл благ від глобалізації породжує загрозу конфліктів на регіональному, національному та інтернаціональному рівнях. Це призводить до нерівномірності розподілу доходів у результаті глобалізації. Останнім для успішної участі у світогосподарських зв'язках потрібні інші, тобто їхні власні цілі.

Важливою є характеристика якісних і кількісних складових процесу глобалізації. Обсяг та структура зовнішньої торгівлі, інвестиційного забезпечення, темпи зростання ВВП належать до кількісних складових, утворення міжнаціональних структур, тіснота міжнародних зв'язків та ефективність суспільно-економічних відносини характеризують якісний бік процесу глобалізації. При цьому, провідну роль відіграють наддержавні структури, прикладами яких в Європі є ЄС.

В умовах глобалізації національна економіка намагається запровадити нові «правила гри» щодо створення сприятливих бізнесових умов, які можливі за ефективної економічної політики. Головним її завданням є створення конкурентоспроможної «ділової моделі».

Проте найважливішим аспектом глобалізації є вищий рівень конкуренції між господарюючими суб'єктами. У цьому контексті пріоритетним вектором розвитку розглядається створення конкурентоспроможної моделі національної економіки.

При дослідженні сутності процесу глобалізації та аналізі поляризованих підходів до його наслідків потрібно виокремити тривалий процес розвитку, в межах якого відбувається становлення нової системи господарювання. Глобалізація зовсім не означає відчуження держави від управління економічними процесами. Вона веде до трансформації економічних функцій держави, в межах якої остання делегує на глобальний рівень певні повноваження.

Водночас процес глобалізації впливає на основні структурні характеристики національного господарства, розширюючи сферу впливу, що необмежена географічними межами, формує глобальні правила економічного розвитку та створює конкурентне середовище країни. Вплив глобалізації є неоднозначним і суперечливим, при цьому сумарний результат визначається рівнем національної спроможності вести адекватну політику розвитку власних конкурентних переваг.

Глобалізація несе найбільшу вигоду країнам, що провадять ефективну політику підвищення своєї конкурентоспроможності. Також у разі відсутності єдиної політики розвитку національної економіки виникають кризові явища, стримується формування довгострокових міжнародних конкурентних переваг країни у світовому господарстві та послаблюються міжнародні конкурентні позиції. Отже, виникає проблема вибору щодо використання переваг глобалізації та протидії її загрозам внаслідок недорозвиненості інститутів. Тому наявність інституційної спроможності країни оптимально використовувати переваги глобалізації та нейтралізувати її загрози, спроможність формувати відповідні механізми розвитку глобальної конкурентоспроможності розглядаються як ключові завдання економічної політики будь-якої країни, в тому числі й України.

Конкурентоспроможний розвиток економіки нашої країни можливий за умови усвідомлення і формування національної господарської багаторівневої моделі, в якій кожна складова посилюватиме свій вплив на загальний позитивний ефект. Транснаціональні цикли відтворення, формування та розподілу розглядаються як складові вищого рівня. Другий

рівень залучає механізми включення країни в систему регіональних відносин у стандартах ЄС, а третій – двосторонні відносини з країнами, які за рівнем розвитку відповідають Україні. Отже, посилення світових глобалізаційних та інтеграційних процесів актуалізує питання вибору місця й ролі національної економіки та її складових у світовій економічній системі.

Отже, процеси глобалізації за змістом та структурою є надзвичайно складними, багатогранними і суперечливими, що унеможливує формулювання єдиного, прийняттого для всіх випадків визначення їх впливу на національні економіки. Найважливішими аспектами в цьому плані визначено: розширення конкуренції між ними та господарюючими суб'єктами; трансформацію економічних функцій держави та делегування на глобальний рівень окремих з них; розширення сфер впливу за межі національних кордонів згідно з новими глобальними правилами економічної діяльності; здійснення основоположних змін у структурі національної економіки та формування нового середовища для національного розвитку в цілому; посилення процесів міжнародної інтеграції та взаємодії національних господарств, що перетворюється на наймогутніший фактор їх функціонування.

Під дією багатьох чинників глобалізації, яка несе як позитивні впливи, так і певні загрози, кожна країна, що має намір інтегруватися у світовий економічний простір, постає перед завданням визначення своїх конкурентних переваг, щоб на належному рівні конкурувати з іншими державами на світовому ринку. За роки незалежності в Україні чітко не сформульовано і не реалізовано національну стратегію входження аграрного сектору в процеси економічної глобалізації. Вона ґрунтувалася на основі моделі імітаційно-адаптаційної поведінки, що не забезпечило його стабільність та ефективне використання наявних конкурентних переваг на інноваційних засадах. Така політика повинна бути кардинально змінена на основі вироблення й реалізації концепції конкурентоспроможного розвитку національної економіки в умовах глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: навч. посіб. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 263 с.
2. Поручник А. М. Формирование экономического механизма интеграции Украины в систему мирового хозяйства / А. М. Поручник. – К., 1994. – 36 с.
3. Бочан І. О. Глобальна економіка / І. О. Бочан, І. Р. Михасюк. – К. : Знання, 2007. – 403 с.
4. Кастельс М. Інформаційні технології, глобалізація та соціальний розвиток / М. Кастельс // Соціальна глобалістика: навч. посіб. / за наук. ред.: Е. А. Афоніна, В. Д. Бондаренка, А. Ю. Мартинова. – К. : Освіта України, 2011.
5. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / А. А. Чухно. – К. : Логос, 2003. – 631 с.
6. Цьомік Ю. В. Удосконалення зовнішньоекономічної діяльності агропромислового комплексу: дис. ... канд. економ. наук: 08.07.02 / Цьомік Юлія Василівна. – Сімферополь, 2007. – 178 с.

КОШМАН Д.В.,
*студент 1 курсу ОС «Магістр»
спеціальності «Екологія»,
Маріупольський державний університет*

СТАЛИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА: НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Зростання не дорівнюється розвитку, саме тому ООН запропоновано нову економічну концепцію – концепція економіки розвитку людини, розвиток якої є основним індикатором ефективності реалізації будь якої стратегії на будь якому рівні [2]. Сталий збалансований